

Közlemények

✱

T. Dobosi Viola (1942 – 2025) •

T. Dobosi Viola évtizedeken át vezette a Magyar Nemzeti Múzeum őskőkori gyűjteményét. Fontos feltárásokat végzett jelentős középső és felső paleolitikus régészeti lelőhelyeken. Szívügye volt a vértesszőlősi feltárás helyszínén létrehozott szabadtéri kiállítóhely, melynek értékét mindig szem előtt tartva, a nehézségeken felülemelkedve, intézte a kiállítóhely minden kisebb és nagyobb ügyét.

Tudományos munkáját már a nyolcvanas években interdiszciplináris szemlélettel elkészített kismonográfiák, és vaskos köteteket kitevő feldolgozások fémjelezték, melyek révén nemzetközi elismertségre tett szert.

Nyugdíjba vonulása után is éveken keresztül távirgázgatóként állt a frissen létrehozott Régészeti Tár élén.

Nyugodjon békében.

Eddig a rövid hír, amihez nincs sok hozzátenni való. Viola munkásságát tanulmányok, kutatások sora fogja elemezni, felhasználni: munkatársai, kollégái, barátai pedig szomorúan próbáljuk elfogadni hiányát, feldolgozni az űrt, ami nélküle ránk maradt. Ennek a rövid tanulmánynak nem lehet célja az életmű teljes értékelése: az Archeometriai Műhely alapvető célkitűzései szerint, elsősorban a társtudományok és az interdiszciplináris kutatások szempontjából kiemelkedően fontos kutatásokról szeretnék összefoglalót adni.

Viola szakterülete, az őskőkor (paleolitikum) kutatása a régészetben belül mindig is a tudományok összességének együttes alkalmazásával próbálta szóra bírni a “szegényes” leletanyagot, ami a legkorábbi időkből ránk maradt. Az őskőkor kutatóinak legkorábbi generációja vagy közismert “polihisztor”, mint Herman Ottó, vagy erős természettudományos háttérű, többnyire földtudományokban érintett paleontológus, mint Kadić Ottokár, Kormos Tivadar vagy az antropológus végzettségű Hillebrand Jenő voltak. A Magyar Nemzeti Múzeum őskőkori gyűjteményének kialakítója és egyben Viola mentora, Vértesszőlősi László is erős természettudományos háttér mellett vezette a gyűjteményt és az aktuális feltárásokat. A már hagyományos földtudományi és paleontológiai háttér mellett bevezette a magyar régészetbe a statisztikai szemléletet is.

Viola a páratlanul gazdag gyűjtemény mellett az interdiszciplináris szemléletet és a kivételes munkabírást is “megörökölte”, és hozzáadott értéként saját személyes kutatói és emberi tulajdonságait - rendszeretét, világos, egyenes gondolkodását, feltétlen kutatói és szakmai tisztességét - hozta a rendszerbe. Ideális partner volt az interdiszciplináris kutatásokban, aki tökéletesen ismerte a saját szakterületét, eredményeit és korlátait, nyitott szemmel és optimista várakozással tekintett a társtudományok eredményeire, amelyek gazdagították, kiegészítették a régészeti értelmezést. Nem volt híve a százszerzős hivatkozásoknak, inkább a saját név alatt megjelentetett rövidebb közleményeket pártolta, amelyeknek régészeti értelmezése, az ismeretek kontextusába való beillesztése természetesen a régész dolga. A társtudományok eredményeit az ismeretek napi szintjén be kell illesztenünk abba a nagy mozaikjatekba, amelyet az őstörténet jelent, elsősorban az őskőkor tekintetében.

Viola interdiszciplináris munkássága, öröksége több szinten is jelen van az őskőkor, és tágabb értelemben, az őstörténet kutatásában. Elsősorban a kiemelkedően fontos, klasszikus magyarországi paleolit lelőhelyekről megjelent és részben ma is formálódó monográfiák esetében, mint Vértesszőlős (alsó paleolitikum, [1. melléklet](#)), Bodrogkeresztúr-Henye (felső paleolitikum [2. melléklet](#)) vagy a jelenleg is szerkesztés alatt álló Tata-Porhanyó (középső paleolitikum). A régészeti anyag feldolgozása mellett, amelynek kronológiai, ökológiai, topográfiai és proveniencia – kapcsolat rendszeri értelmezéséhez a társtudományok értékes adatokat szolgáltatnak, elvégezte azt az integráló-értelmező munkát is, ami az interdiszciplináris együttműködés lényege.

A társtudományokkal való szoros együttműködés jegyében „Régészeti Továbbképző Füzetek” néven sorozatot szerkesztett a szakma szélesebb nyilvánossága számára ([3. melléklet](#)), amelyben az alkalmazható természettudományos módszerek mellett olyan kérdések is szóba kerültek, mint a hiteles és esztétikus tárgyra és rekonstrukció vagy az intenzív terepbejárás, roncsolás mentes leletfelderítési módszerek vagy az ásatások során előkerülő információ maximalizálását szolgáló finom feltárási módszerek és az iszapolás.

Kezdetől fogva támogatta a kőeszköz nyersanyag vizsgálatokat: mérföldkövet jelentő tanulmányában (Dobosi 1978, A pattintott kőeszközök nyersanyagáról) a petrográfiai szemléletű proveniencia vizsgálatok mellett érvet, R. Baranyai Livia aktív, de anonim közreműködésével. Kezdetektől fogva lelkesen és hatékonyan támogatta a Magyar Nemzeti Múzeumban létesített összehasonlító nyersanyaggyűjtemény (Litotéka) felállítását és annak katalógusában szerzőként működött közre (Bíró & Dobosi 1991, Bíró et al. 2000)

Társszerzőkkel együtt írott tanulmányaiban az archeometria változatos területein ért el fontos eredményeket (proveniencia vizsgálatok: neutron aktivációs mérések „szürke tűzköveken”, Varga I. közreműködésével; (Dobosi et al. 1991), hegyi-kristály eszközök kutatása fluid zárványok vizsgálataival (Dobosi & Gatter 1996), prompt gamma aktivációs mérések segítségével (Kasztovszky et al. 2002, 2005, 2008, 2009). A Bodrogkeresztúr monográfiában a lelőhely akció rádiuszának és távolsági kapcsolatainak elemzésekor a társszerzők további geokémiai, geokronológiai és ásványtani módszereket (PIXE-PIGE, FTD (hasadási nyomvonal detektálás; [2. melléklet](#)) is használtak, melyek eredményeit Viola integrálta a régészeti feldolgozásba.

Számos közleményében foglalkozott a természet-tudományos kormeghatározás lehetőségeivel és annak

régészeti interpretációjával: így a hagyományos, paleontológiai alapú kormeghatározással (Dobosi & Vörös 1979, 1986, 1987, 1994) illetve integrált, paleontológiai és rétegtani szemléletű kormeghatározással (pl. Dobosi et al. 1983, 1989).

A régészettudományba forradalmi változásokat hozó radiokarbon kormeghatározást értékelő, Vértes Lászlótól származó posztumusz tanulmányhoz írott utószón kívül munkáiban jelentősen támaszkodott az abszolút kronológia, különösen a C-14 vizsgálatok eredményeire (Dobosi & Hertelendi 1993, Dobosi & Szántó 2003).

A vértesszőlősi tűzhelyek égett csontjainak vizsgálatára munkatársaival röntgen pordiffrakciós (XRD), Fourier transzformációs infravörös (FTIR) és Raman spektroszkópiai módszereket alkalmaztak (Dobosi 2006b, Mihály et al. 2008); a vizsgálati eredmények az Archeometriai Műhely 2006/3 számában külön tanulmányként jelentek meg. A vizsgálatok megerősítik a csontok égett voltát és valószínűsítik ezek (zsíros csontok) tüzelőanyagként való használatát.

Munkásságának fontos részét képezik azok a tanulmányok, melyek külső (=nem-régész) kutatók számára foglalják össze, mit adhat a régészet a társtudományok számára.

Így összegyűjtötte az elefántcsontból (pontosabban, mamutcsontból) készült régészeti leleteket (Dobosi 2001a, 2002c) és az édesvízi =travertin) mészkő lelőhelyek régészeti adatait, ahol az emberi tevékenység nyomai „index fosszilia”-ként szolgálnak a geológusok számára (Dobosi 2003a). A Gömői János által szerkesztett kézművesipar-történeti sorozat keretében a fa (Dobosi 2005a, 2007b) illetve a csont és a bőr (Dobosi 2009b, 2010b) őskőkori felhasználásáról készített összefoglalót. Homola Istvánnal közös tanulmányaiban vizsgálta a kőeszközök szerszámként való használatát és azok rokonságát a mai kéziszerszámokkal (Dobosi & Homola 1989)

Kétszer is összeállította a magyarországi őskőkori lelőhelyek kataszterét (Dobosi 1975a, 2005b), fontos alapadatokat szolgáltatva a negyedidőszak régészeti és természettudományos kutatásához.

Az őskőkori és őskori ipartörténeti jelentőségű lelőhelyek közül több bányahellyel is foglalkozott, így a lovasi festékbányával (ahol ásatásokat is végzett, Dobosi 1999a, Dobosi & Vörös 1979, Dobosi 2006a) és történeti jelentőségű kőbányákkal is (Dobosi 1983)

Tudományos munkáján kívül kiemelendő tudományos ismeretterjesztő tevékenysége, kiállítási vezetői, a Magyar Régészet az Ezredfordulón őskőkori fejezetei (Dobosi 2003b-e) és a tatái Átalér

lelőhelyeinek gyönyörűen illusztrált terepi vezetője (Dobosi 1999b).

Dobosi Viola életművének régészeti eredményeit további megemlékezések, tanulmányok sora hivatott bemutatni. Valamennyien, akiknek szerencsénk volt együtt dolgozni, gondolkodni Violával, felelősek vagyunk azért, hogy eredményei, munkái beépüljenek napjaink és a jövő kutatásába is.

Mellékletek

1. melléklet: Tartalomjegyzék, Kretzoi, M. – Dobosi, V.T., (Eds) Vértesszőlős, Man, Site and Culture.

2. melléklet: Tartalomjegyzék, Bodrogkeresztúr-Henye (NE- Hungary) Upper Palaeolithic site.

3. melléklet: Tartalomjegyzék, Régészeti Továbbképző Füzetek I-IV

Válogatott bibliográfia T. Dobosi Viola interdiszciplináris / archeometriai tárgyú munkáiból

- DOBOSI 1969 Dobosi, V.T., Urgeschichtlicher Bergbau im Komitat Veszprém. In.: Vértés László; *Őskori bányák Veszprém Megyében*. Veszprém, 1969. p. 59.
- DOBOSI 1975a Dobosi, V.T., Magyarország ős- és középsőkőkori lelőhely- katasztere / Register of palaeolithic and mesolithic sites in Hungary. *Archaeológiai Értesítő* **102** 64–75.
- DOBOSI 1975b Dobosi, V.T., Utószó Vértés László, Az abszolút időrend meghatározása c. dolgozatához. *Múzeumi Műtárgyvédelem* **2** 27–30.
- DOBOSI 1978 Dobosi, V.T., A pattintott kőszközök nyersanyagáról / Über das Rohmaterial der retuschierten Steingeräte. *Folia Archaeologica* **29** 7–21.
- DOBOSI & VÖRÖS 1979 Dobosi, V.T. & Vörös, I., Data to an evaluation of the finds assemblage of the palaeolithic paint mine at Lovas. *Folia Archaeologica* **30** 7–23.
- DOBOSI 1982a Dobosi, V.T., Néhány megjegyzés a tudományos együttműködésről. *Régészeti Továbbképző Füzetek* **I** 7–12.
- DOBOSI 1982b Dobosi, V.T., Die Knochenartefakte von Vértesszőlős. *Ethnographisch-Archäologische Zeitschrift* **24** 349–361.
- DOBOSI 1983 Dobosi, V.T., Őskori és római bányászat a Kárpát- medencében. *Bányászati és kohászati lapok* **116** 586–596.
- DOBOSI et al.1983 Dobosi, V.T., Vörös, I., Krolopp, E., Szabó, J., Ringer, Á., Schweitzer, F., Upper Palaeolithic Settlement in Pilismarót-Pálrét. *Acta Archaeologica Hungarica* **35** 287–311.
- DOBOSI 1984a Dobosi, V.T., A társtudományokról régész szemszögből. *Múzeumi Közlemények* **2** 22–38.
- DOBOSI 1984b Dobosi, V.T., Vértesszőlős, módszerek és eredmények. *Archaeológiai Értesítő* **111** 95–100.
- DOBOSI 1985 Dobosi, V.T., Jewelry, musical instruments, and exotic objects from the Hungarian Palaeolithic. *Folia Archaeologica* **36** 7–32.
- DOBOSI 1986 Dobosi, V.T., Raw material investigation on the finds of some Palaeolithic Sites in Hungary. In: T. Biró K. ed., *International conference on prehistoric flint mining. Budapest-Sümege*. 1986. 249–260.
- DOBOSI & VÖRÖS 1986 Dobosi, V.T., Vörös, I. Chronological revision of the Pilisszántó Rock-shelter II. *Folia Archaeologica* **37** 25–45
- DOBOSI & VÖRÖS 1987 Dobosi, V.T., Vörös, I. The Pilisszántó I. Rock-shelter. Revisio. *Folia Archaeologica* **38** 7–64.

- DOBOSI 1988 Dobosi, V.T., Interdisciplinary research in the study of the Hungarian Palaeolithic. *Studijné Zvesti* **25** 19–26.
- DOBOSI & HOMOLA1989. Dobosi, V.T., Homola, I., Tipológiai-technikai megfigyelések pattintott kőeszközökön / Typologisch-technische Beobachtungen abgesprengter Steinwerkzeuge. *Folia Archaeologica* **40** 37–53.
- DOBOSI et al. 1989 Dobosi, V.T., Köhegyi, M., Krolopp, E., Vörös, I., Biró, K.T. Felsőpaleolit telep Madaras-Téglavetőben. Jungpaläolithische Siedlung in Madaras-Téglavető. *Cumania* **11** 9–65.
- KRETZOI & DOBOSI eds. 1990 Kretzoi, M., Dobosi, V.T., eds., *Vértesszőlős, Man, Site and Culture* Akadémiai Kiadó, Budapest, p. 554.
- VÉRTES & DOBOSI 1990 Vértés, L. Dobosi, V., The registration of tools and the coding system. In: Kretzoi, M. & Dobosi, V. eds., *Vértesszőlős, Man, Site and Culture*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 307–309
- DOBOSI 1991 Dobosi, V.T., Economy and Raw Material. A case study of three Upper Palaeolithic sites in Hungary. In: Montet-White, A. & Holen, S. eds., *Raw Material Economies Among Prehistoric Hunter-gatherers.*, University of Kansas, Publications Anthropology **19** 197–203.
- DOBOSI et al. 1991 Dobosi, V.T., Kövecses-Varga, E., Krolopp, E., Vörös, I., Magyar, I., Varga, I., Hertelendi, E., Upper Palaeolithic site at Esztergom-Gyurgyalag. *Acta Archaeologica Hungarica* **43** 233–270.
- BIRÓ & DOBOSI 1991 Biró, K.T., Dobosi, V.T., *Lithotheca. Comparative raw material collection of the Hungarian National Museum*. Hungarian National Museum, Budapest, 1–268.
- DOBOSI & HERTELENDI 1993 Dobosi, V.T., Hertelendi, E., New C 14 dates from the Hungarian Upper Palaeolithic. *Prehistoire Européenne* **5** 135–141.
- DOBOSI 1994 Dobosi, V.T., Contribution to the Upper Palaeolithic topography. *Acta Archaeologica Hungarica* **46** 3–20.
- DOBOSI & VÖRÖS 1994 Dobosi, V. T. Vörös, I., Material and chronological revision of the Kiskevély cave. *Folia Archaeologica* **43** 9–50.
- DOBOSI & GATTER 1996 Dobosi, V.T., Gatter, I., Palaeolithic tools made of rock-crystal and their preliminary fluid inclusion investigation. *Folia Archaeologica* **45** 31–50.
- DOBOSI 1997 Dobosi, V.T., Raw material management of the Upper Palaeolithic (a case study of five new sites, Hungary) In: Schild, R. & Sulgostowska, Z. eds., *Man and Flint*. Warszawa 189–193.
- DOBOSI & BIRÓ 1998 Dobosi, T.V., Biró, K., Prehistoric and roman stone quarries ("mines") in the Carpathian Basin. *31st International Symposium on Archeometry*. Budapest, 1998.(poszter)
- DOBOSI 1999a Dobosi, V.T., Lovas, ochre mine reconsidered. *VIII International Flint Symposium*. Abstracts. Bochum. p. 26.
- DOBOSI 1999b T. Dobosi V., *Ősemberek az Által-ér völgyében / Palaeolithic Man in the Által-ér Valley*. Komárom-Esztergom Megyei Múzeumok kiadványa, Tata 1999. p. 72.

- DOBOSI 1999c T. Dobosi V., Ember és környezete. Élő és élettelen környezeti erőforrások két paleolit lelőhelyen. *Komárom-Esztergom Megyei Múzeumok Közleményei* **6** 5–21.
- DOBOSI 2000a T. Dobosi V., A hazai negyedidőszak-kutatás. *Múzeum Hirlevél* **XXI/5** 160–161.
- DOBOSI 2000b Dobosi, V.T., Hunting in the Upper Palaeolithic in Hungary. La chasse dans la Préhistoire. *ERAUL* **51** 242–247.
- DOBOSI & KÖRÖS 2000 T. Dobosi V., Körös L., Vértesszőlős. *HUNGEO Magyar földtudományi szakemberek világtalálkozója*. Vezető. Budapest. 27–30.
- BIRÓ & al. 2000 Biró, K.T., Dobosi, V.T., Schlöder, Zs., *Lithotheca II. Comparative raw material collection of the Hungarian National Museum, 1990-1997*. Hungarian National Museum, Budapest 332 p.
- DOBOSI 2001a Dobosi, V.T., Ex Proboscideis. *The World of Elephants. Proceedings of the 1st international congress*. Roma 2001. Előadás és Abstract. 429–431
- DOBOSI 2001b T. Dobosi V., A régészet lehetőségei a pleisztocén kutatásában. *Földtani Közlöny* **132** 273–281.
- DOBOSI 2002a Dobosi, V.T., Auf Schritt und Tritt. Rohmaterial Herkunftsgebiete aus Ungarn. Előadás a Hugo Obermaier Gesellschaft 44. ülésén. Innsbruck, 2002. április *Unterlagen für die 44. Tagung der H.O. Gesellschaft*, Abstract 9–10.
- DOBOSI 2002b Dobosi, V., Az őskőkor és átmeneti kőkor. Kelet és Nyugat határán. In: *A MNM régészeti kiállításának vezetője*. Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum 16–29.
- DOBOSI 2002c Dobosi, V.T., Ex Proboscideis. Proboscidean remains as raw material on four Palaeolithic sites. *Folia Archaeologica* **49-50** 17–27.
- DOBOSI 2002d Dobosi V., Az őskőkori gyűjtemény. In: Pintér J. szerk., *A 200 éves Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményei*. Budapest, 17–25.
- DOBOSI 2002e T. Dobosi V., Magyarországi paleolit lelőhelyek térképe. *Földrajzi Értesítő* **LI** 413–414.
- DOBOSI & BIRÓ 2002 Dobosi, V.T., Biró, K.T., Prehistorical and classical stone quarries (“mines”) in the Carpathian Basin. In: Jerem, E. & Biró, K.T. eds., *Archaeometry 98 (II)*. *British Archaeological Reports* **1043** 819–823.
- KASZTOVSZKY et al. 2002 Kasztovszky, Zs., Biró, K.T., Dobosi, V.T., Investigation of gray flint samples with prompt gamma activation analysis. Poszter, *ISA ARCHEOMETRY conference*, Amsterdam
- DOBOSI 2003a Dobosi, V.T., Archaeological finds in NE-Transdanubian travertine. *Acta Geologica Hungarica* **46/2** 205–214.
- DOBOSI 2003b T. Dobosi V., Vértesszőlős: az első emberek Magyarországon. In: Visy Zs. ed., *Magyar Régészet az ezredfordulón*. Teleki László Alapítvány, Budapest, 78–81.
- DOBOSI 2003c T. Dobosi V., A jégkorszak végének vadászai. In: Visy Zs. ed., *Magyar Régészet az ezredfordulón*. Teleki László Alapítvány, Budapest, 85–91.
- DOBOSI 2003d V.T. Dobosi, Vértesszőlős, the first people in Hungary. In: Visy Zs. ed., *Hungarian Archeology at the turn of the Millennium*. Teleki László Alapítvány, Budapest, 78–81.
- DOBOSI 2003e V.T. Dobosi, Late glacial hunters. In: Visy Zs. ed., *Hungarian Archeology at the turn of the Millennium*. Teleki László Alapítvány, Budapest, 85–91.

- DOBOSI & SZÁNTÓ 2003 T. Dobosi V., Szántó Zs., A gravetti időszak hagyományos és radiokarbon koradatai. *Archaeológiai Értesítő* **128** 5–16.
- DOBOSI 2004a Dobosi, V.T., The two sisters. Connection between the two geosciences in Hungary. Előadás és abstract. *Unterlagen für die 46.Tagung der Hugo Obremaier-Gesellschaft, vom 13.bis 17.april 2004*. Greifswald. 10–11.
- DOBOSI 2004b Dobosi, V.T., The Palaeolithic Collection. In: Pintér, J. ed., *Two Hundred Years History of the Hungarian National Museum and its Collections*. Budapest, p. 543
- DOBOSI 2005a Dobosi V., Fás vegetáció a felső paleolitikumban. Előadás és abstract: *Erdő és fa régészete és néprajza*. Tudományos konferencia, Sopron 2005.május 9-10.26.
- DOBOSI 2005b Dobosi, V.T., Cadastre of Palaeolithic Finds in Hungary – State of Art. *Communicationes Archaeologicae Hungariae* 2005 49–81.
- KASZTOVSZKY et al. 2005 Kasztovszky, Zs., Biró, K.T., Dobosi, V.T., Investigation of grey flint samples with prompt gamma Activation Analysis. In: Kars & Burke eds., *Proceedings of the 33rd International Symposium on Archaeometry 22-26 April 2002*. Amsterdam 2005.79–82.
- DOBOSI 2006a Dobosi, V.T., Lovas (Hungary) ochre mine reconsidered. Stone Age - Mining Age. *Der Anschnitt, Beiheft* **19**. Bochum 29–36.
- DOBOSI 2006b T. Dobosi V., Tűzhelyek Vértesszőlősn. *Archeometriai Műhely* **3/3** 1–7.
- BIRÓ et al. 2006 T. Biró, K., T. Dobosi, V., Markó, A., Methods of lithic raw material characterisation and raw material oerigin in the Palaeolithic.State of Art in Hungary. Előadás és abstract: *Book of abstracts. XVth Congress of UISPP, Lisbon, 2006. szept. 4-9*. 126.
- DOBOSI 2007a T. Dobosi V., Kretzoi Miklós és a magyar paleolitikutató. *Archeometriai Műhely* **4/1** 13–17.
- DOBOSI 2007b T. Dobosi V., Fás vegetáció a felső paleolitikumban. In: Gömöri János szerk., *Az erdő és a fa régészete és néprajza*. Sopron 11–18.
- DOBOSI 2008 T. Dobosi V., Kódok és lyukszegélykártyák. Vértés László módszere az őskőkori leletek feldolgozására. *Archeometriai Műhely* **5/2** 1–6.
- KASZTOVSZKY et al. 2008 Kasztovszky Zs., Biró K.T., Markó A., Dobosi, V., Cold Neutron Prompt Gamma Activation Analysis—a Non-Destructive Method for Characterization of High Silica Content Chipped Stone Tools and Raw Materials. *Archaeometry* **50/1** 12–29.
- MIHÁLY et al. 2008 Mihály, J., Mink, J., Dobosi, V.T., Parker. S.F., Tomkinson, J., FTIR and INS study of Lower Palaeolithic burned animal bones from Vértesszőlős (Hungary) (poster) *XXIX. European Congress on Molecular Spectroscopy (EUCMS 2008)* Opatija, Croatia, 2008.08. 31-09. 05.
- DOBOSI 2009a Dobosi, V., Filling the void: lithic raw material utilization during the Hungarian Gravettian. In: Adams, B. & Blades, B. eds., *Lithic materials and Paleolithic Societies*. Wiley–Backwell Ltd.. Publications. 116–126.
- DOBOSI 2009b Dobosi, V.T., Knochen, Zahn und Geweih im Paläolithikum In: Gancarski, J. ed., *Surowcena naturalne w Karpatach oraz ich wykorzystanie w pradziejach i wczesnym średniowieczu*. Krosno 273–286.
- DOBOSI 2009c V.T. Dobosi, Ökologie des Jungpaläolithikums (ungarische Angaben). *Communicationes Archaeologicae Hungariae* **2009** 5–19.

- BIRÓ et al. 2009 Biró, K.T., Dobosi, V.T., Markó, A., Methods of lithic raw material characterisation and raw material origins in the Palaeolithic state of art in Hungary.: In: Djindjan, F., Kozłowski, J. & Bicho, N. eds., *Le concept de territoires dans le Paléolithique supérieur européen. BAR International Series* **1938** 111–122.
- KASZTOVSZKY et al. 2009 Kasztovszky, Zs., T. Biró, K., Markó, A., Dobosi, V., Pattintott kőeszközök nyersanyagának roncsolásmentes vizsgálata prompt-gamma aktivációs analízissel. *Archeometriai Műhely* **6/1** 31–38.
- DOBOSI 2010a T. Dobosi V., Az állati eredetű nyersanyagok felhasználása az őskőkorbán. In: Gömöri J. & Körösi A. eds., *Csont és bőr. Állati eredetű nyersanyagok feldolgozásának története, régészete, néprajza*. Budapest, 69–77.
- DOBOSI 2010b Dobosi, V.T., Prut flint at the top: Esztergom-Gyurgyalag–Hungary. In: Gancarski, J. ed., *Transkarpacie kontakty kulturowe w epoce kamienie, brązu i wczesnej epoce zelaza*. Krosno 99–113.
- DOBOSI 2011 Dobosi, V.T., Obsidian use in the Palaeolithic in Hungary and adjoining areas. *Natural Resource Environment and Humans*. Proceedings of the Meiji University Center for Obsidian and Lithic Studies. Tokyo. **No.1**. March 2011. 83–95.
- KASZTOVSZKY et al. 2012 Kasztovszky Zs., T. Dobosi V., T. Biró K., Szilágyi V., Maróti B., Japán obszidiánok PGAA vizsgálata a Magyar Nemzeti Múzeum Litotéka gyűjteményéből. *Archeometriai Műhely* **9/4** 247–254.
- DOBOSI & HOLL 2013 T. Dobosi V., Holl B., A gravetti telepek topográfiája. *Litikum* **1** 66–82.
- DOBOSI 2017 A hazai paleolitikum kutatása és a természettudományok. In: Ridovics A., Bajnóczi B., Dági M. & Lövei P. szerk., *Interdiszciplinaritás. Archeometriai, régészeti és művészettörténeti tanulmányok Tóth Mária tiszteletére*, Budapest, 29–38.
- DOBOSI et al.2017 Dobosi, V.T., Józsa, S., Kasztovszky, Zs., Maróti, B., Lithic material of Tata-Porhanyó investigated by Prompt-Gamma Activation Analysis and petrographical method. *Poszter, 2nd NINMACH International Conference on Neutron Imaging and Neutron Methods in Archaeology and Cultural Heritage Research*. 2017.10.11.

T. Biró Katalin
régész